

ԱԶԳ Արեւազգային

ՀԱՄԱՌՈՍ

Պաշտոնական թուրքիայի նման կեցվածքն ունի իր բավական ծանրակշիռ դասճանաչողը: Գրողն ղեկն սազմական գործողությունների ծավալումից առաջ, երբ ուսական ինքնաբերական ուսուցիչն էին Չեչենիայի օդանավակայանները, բուրբական դիվանագիտությունը փորձել էր միջամտել: Արտգործնախարարությունը հանդես էր եկել մի հայաստանցի, որով Մոսկվայից դաշտանցում էր դադարեցնել ուսուցչականությունները, սակայն այս նախաձեռնությունը ոչ մի երկրի կողմից դաստիարակություն չէր գտել, և Անկարան հայանվել էր Մոսկվայի հեղինակն առ ղեկ: Հենց այդ օրերին Մոսկվայում գտնվող արտգործնախարարի առաջին տեղակալ Օզգեմ Մանրեբեկի միջոցով ուսուցչական գիտնականները Անկարա էին եղել մի ու-

նեմ: Անկարան այդ ընթացքում կայուն հետախուսակալ էր դառնում Գրողն հետ էր կողմնակիարեն առաջարկում իր միջնորդությունը հարցի խաղաղ կարգավորման համար: Թեև վերջում Անկարայի աջակցությունից, Գրողներ նույնիսկ առաջարկեց իր և ՌԴ նախագահ Ելցինին հանդիպում կազմակերպել Անկարայում («Հյուրիշեր», ղեկնեմքերի 19):

Մոսկվայի հետ բացահայտ առժամ կապումից խուսափելու համար Անկարան գործի լծեց Կիտրոսի բուրբերին: Ամանորից մի քանի օր առաջ հյուսիսային Կիտրոսում հակառակակազմակերպություններով ցույց անցկացվեց: Արդեն ղեկնեմքերի 26-ին Կովկասի և Չեչենիայի հետ համաձայնագրության նուստեղով կոմիտեի նախաձեռնությամբ բողոքի ցույց

բանությունը մարդու և ժողովուրդների իրավունքների խախտումներն անընդունելի են ... Չեչեն ժողովուրդը ազգային ինտերուսան նույնիսկ իրավունք ունի, ինչպես որևէ ժողովուրդը»: Իսկ Բուսնիայում իր ֆինանսական մեխանիզմներով հայտնի Բարոսոյան կուսակցությունն այս անգամ էլ փորձում էր Լադնախան և Եյուրախան նոր դիվիզիոններ ստանալ Չեչենիայի հաշվին: Այս կուսակցությունն արդեն դիմել է խաղամական երկրների խորհրդարանների նախագահներին Չեչենիային աջակցելու կոչով: Նրա դուստր միջազգային օգնության կազմակերպությունն արդեն հանգանակություն է հավաքում Չեչենիային օգնելու համար, ընդ որում միայն կանխիկ դրամով:

Պաշտոնական Անկարան առայժմ զուտ է իր արժանատի

1994 թ. սղանվել է 102 լրագրող

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՅՈՒՆԻՍԿՐ, ՓՄՍՏ: Ըստ «Ռիվոլյուցիոն Սան Զոնոսի» լրագրողական հաղորդած տվյալների, 1994 թվականին ամբողջ աշխարհում 102 լրագրող է սղանվել: Նրանց մեծ մասը աֆրիկացիներ են:

Բաբու-Անկարա, Ծառայություն Ծառայության դիմաց

ԲԱԲՈՒ, 19 ՅՈՒՆԻՍԿՐ, ՓՄՍՏ: Թուրքական դասվիրակությունը վերջերս Բաբու քաղաքում լրագրողներ է վարել Ադրբեյջանի իշխանությունների հետ: Ադրբեյջանի նախագահ Չեյդար Ալիևը խոստացել է Բաբուի նախկին թուրքիայի բաժնի 1,5 իջ բարձրացնել 5 տոկոսի: Պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել այն մասին, որ վերջնական համաձայնագիրը կստորագրվի Անկարայում, երբ Ադրբեյջանի ԱԳ նախարար Չասան Չասանովը Պաշտոնական այցով կմեկնի այնտեղ: Թուրքական դասվիրակությանը մասնագետ ընթերի ժամանակ խոսվել է հայադրբեյջանական հակամարտության մասին և շեշտվել այն միջև, որ Թուրքիան շարունակելու է արգելել Չայաստանին մարդասիրական օգնության բեռներ իր սարածով անցկացնելը:

Օդային վթար Նեդալում, 2 մահ

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՅՈՒՆԻՍԿՐ, ՓՄՍՏ: Գոնվարի 17 ին խոսոր օդային աղետ է տեղի ունեցել Նեդալում: Կասմանդուի օդակայանից իր թռիչքն սկսած ինքնաթիռը թռիչքից կարճ ժամանակ անց վթարվել է օդում: Աղետի հետեանով ծանր մարմնական վնասվածքներ են ստացել 25 ուղևորներ, 2 մարդ զոհվել է: Զոհվածներից մեկը ինքնաթիռի օդայուն է, մյուսը՝ ուղևորներից մեկը:

Եւրոպական բանկի նախագահը ժամանեց Կիև

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՅՈՒՆԻՍԿՐ, ՓՄՍՏ: Կիև է ժամանել Եւրոպական բանկի նախագահը: Նախատեսված է նրա հանդիպումը Ուկրաինայի նախագահ Լեոնիդ Կուչմայի հետ: Չայենի է, որ Եւրոպական բանկը մտադիր է Ուկրաինային քրամադրել խոսոր վարկ, որի չափերը հասնում են մինչև 185 մլն դոլարի: Գնորդող ման ընթացքում կենտրոնանում են սենսական համագործակցության խնդիրները:

ԲՈՒՆՈՒՐԻՍ

Կոմունիստները վերադարձան ժողովրդի լուսնաբեր

Բարեփոխումների ենթարկվելու և վերանվանվելու իրենց կուսակցությունը, սոցիալիստական Բուլղարիայի կոմունիստները առաջինը վերադարձան իշխանության գլուխ Արևելյան Եւրոպայում: Դա 1990 թվականին էր: Այժմ նրանք դարձան հարթանակ են արել ղեկնեմքերի 18 ին տեղի ունեցած ընդհանուր ընտրություններում, հարողում է Economist հանդեսը իր հունվարի 13-ի համարում: Դա եղել է ակնկալվածից անփականացումով: Մակայն դրանք էլ կատարվում են ոչ թե նոր մտածողության տեղի տալու անհավորությունների, այլ նախկին կոմունիստական վերնախավի ներկայացուցիչների կողմից, որոնցից ոմանք նախկինում ժողովուրդ են անվանագրության կոմիտեում:

վելի մեծ հարթանակ, որով նրանք մեծամասնություն են առաջադրել խորհրդարանում: Հունվարի 12-ի խորհրդարանի նիստի ընթացքում նրանք խոստացել են երկրում կատարվող բարեփոխումների «թեթ» բերելու և սոցիալական համար, որի համար սոկոսը գործազուրկ է: Այսպիսով է նաև 120 տոկոսի հասնող արժեզրկման նվազեցում, անգամ շուկայական հարստությունների և համազորակցություն եւրոպական այլ երկրների հետ: Նման խախտումներ առկայում է կեն եղել ևր նրանք միջ չէ, որ դառնալով են, հիշեցնում է Economist-ի ռոբակիցը Մոխիայից: Գրանք այս անգամ էլ հետ չի լինի դառնալով հասկառու Բուլղարիայում, որն ամբողջ ցրագամ սենսառոյն ամենաբողջ ցրագամ երկրն է, և նրա իր իրարակառու կատարությունները չեն կարողացել կամ չեն գանկացել իրականացնել անհրաժեշտ փոփոխություններն այնտեղ: Առայժմ երկրի մեծ և միջին չափի մեծարկություններից միայն 34-ն է ինչ Բուլղարիայում: Արևելյան Եւրոպայի ցուս երկրներում նախկին կոմունիստներն այժմ հաջողակ գործարարներ են դարձել, քանի որ նրանցից ոմանք արևմտյան երկրներում են մեծացել: Բայց նախկին հասարակարգին հասակ չարաւառումներն այն համար խորն են արձանագամ նրանցում, որ նրանք շարունակում են նույն ոգով ու մտածելակերպով աշխատել: Այդ իսկ դասճանաչող Բուլղարիայում խոսում են սենսառոյն մաքիականացման մասին, որն իր հերթին ազդում է նաև երկրի զարգացման այլ ոլորտների վրա: Նախկին կատարությունը, ընկալառացի է որոշ չափով կրճատել փողոցային հանցագործությունների թիվը, ոչ մի կերպ չի կարողացել դաշտանել կազմակերպված ռոբագործության դեմ: Արևմտյան մի դիվանագետ, մեկ նարանելով իրադրությունը երկրում, եզրակացնում է, որ Բուլղարիան «կամ դեմք կդարձնի դեմքի խոսոր, կամ կդառնա մաքի»:

Չեչենական ձգնաժամը և Թուրքիան

«Շամիլի թռուները կռվում են նաև հանուն մեր Երկրի»

Չեչենիայի իրադարձությունների առաջին իսկ օրերից համաշխարհային հասարակության ուշադրության կենտրոնում էր այս առնական մեծ արեւած շարժումը: Անկարան ԶԼ՝ որ վերջին տարիներին Թուրքիան տեղի անտեղի միջամտում էր տեղական կոնֆլիկտներին հաշկառու այն վայրերում, որտեղ առնական մասնակից էին դառնում մուսուլմանական համայնքներ: Ահա թե ինչու բողոքին զարմացրեցին նախ Թուրքիայի արտգործնախարարության, ապա նաև Մոսկվայի նախարարությունները, թե Չեչենիայի հակամարտությունը մուսուլմանների հետ է, և Անկարան հանդես է գալիս մուսուլմանների սարածմային ամբողջակամության դառնալով օգտին:

Ղեկը, որտեղ ստվում էր. «Մեզ համար Գողանը նույնն է, ինչ ձեզ համար Ալիան (ՔԲԿ ղեկավար Աբդուլլահ Օչալանը): Դա՛մ գտնում եմ, որ Թուրքիայի հարավարեւելյան տեղի ունեցող դեղերը (թուրքական բանակի գործողությունները Իրազկան զինված ջոկատների դեմ) Թուրքիայի ներքին գործն են, և այնտեղի ուժերին որակավորում եմ անցատկաններ, անարելիներ: Նույն բանը մե՛նք անում ենք Չեչենիայում» («Հյուրիշեր», ղեկնեմքերի 12): Օղանավարայանների ուսուցչական հարցում նույնպես բուրբերին լոնգրել էին հիշեցնելով, որ «Մոսկվան ծայրն չի հանում, երբ բուրբական ինքնաբերական ուսուցչական են Խուրդ աղյուսամբների հենակետ Ջուղի լեռը»:

Ահա թե ինչու Թուրքիայի արտգործնախարարությունը բավական երկար սասնակում էր իր դասճանաչական շարժումն արժանացնելուց առաջ: Ի վերջո որոշում էր ընդունվել սղյասել մյուս երկրների դասճանաչական արձագանքին և միայն դրանից հետո ճշեցի հետագա քայլերը:

Չիս հարցում Թուրքիայի համար երկրի հանդիսացավ ԱՊՆ, նախագահ Էլչինբեկի արժանացած հայտնի տեսակետ, որից անմիջապես հետո Գեմիլբեկ Եսաթեյ Չեչենիայի դեղերը զնահասել որոշեա, մուսուլմանների ներքին գործ, մարքելով, որ գործը արշտանակություն չիասնի: Ըստ երկուրթին համադրասախան հրահանգ էին ստացել նաև բուրբական լրագրողական միջոցները: Ռազմական գործողությունների սկսվելուց անմիջապես հետո բերբերը փորձեցին դրան ներկայացնել որոշեա ուսական օկուպացիա և նույնիսկ համեմատել 1968 թ. խորհրդային բանակի Չեխոզովայիայի ներխուժման հետ, սակայն այս շեշտարդումն անմիջապես անհետացավ բերբերից: Մինչև նոր տարի ընկած ժամանակաշրջանում կենտրոնական բերբերը բավարարվում էին լոկ փաստերի արձանագրությամբ խուսափելով մեկնաբանություններից, միամտամանակայն ձեռն սղյով չեչենների կազմակերպում դիմադրությունը, ինչդեպ և Չեչենիայի կառավարությանը Մոսկվայում ծավալված բանակի-

անցկացվեց Անկարայում: «Անկարա Չեչենիա, միացյալ Կովկաս» կարգավորումներով անցկացվող ցույցի ժամանակ այդպեղին Ելցինին խորհրդանշող խոսքերով և ուսական դրոշմեր: Հանրահավաքում Ալփարսլան Թյուրքերը կոչ արեց «կանգնեցնել սլավոնական ծավալադադարությունը և ուսական ինդիվիդուալը»:

Երբ ուսական գործողությունների ընթացքում և խաղաղ բնակչության զոհերի քանակի աճից անհանգստացած Արևմուտքից լոնգրելն առաջին կենտրոնական կոչարները, Անկարան դրանք ընդունեց որոշեա ազդեցական և առիթնաբար կոչարացրեց իր դիրքը Մոսկվայի նկատմամբ: Նույն ղեկնեմքերի 26-ին Ադրբեյջանի Միլլի մեջլիսի նախագահ Ռասուլ Բայրամովի իրավունքով Բաբու մեկնող Թուրքիայի Ազգային մեծ ժողովի նախագահ Հյուսամեղիին Ջինդորմուր օղանավարայանում սլավ հարցադրությունը կենտրոնացրեց Մոսկվայի հարավարևմուտքյան, ուսական բանակը անվանելով օկուպացիոն բանակ. «Խաղաղությունը Կովկասում, առաջ նա, ոչ միայն մուսուլմանների, այլև Թուրքիայի և ամբողջ աշխարհի խնդիրն է, և հնարավոր չէ դա զնահասել որոշեա մուսուլմանների ներքին գործ»:

Արդեն Ամանորից հետո Թուրքիայի չեչենական հարավարևմուտքյան տեղի ունեցող որոշակի ցրչարանը, ինչի մասին վկայում են նաև չեչենների «հետապահ դաշտերի» և «փայլուն հարթանակներ» (որոնց թվին է դասվում նաև զենեռալ Կարդյովի սղյանությունը) մասին ծավալված իրադարձությունները: Գործի լծվեցին նաև հասարակական և հարավարևելյան կազմակերպությունները: Հունվարի 4-ին Թուրքիայի մարդու իրավունքների կոմիտեն նախագահ Բուրխ Ելցինին ուղղված դիմում հանձնեց Ասամբուլում ՌԴ գլխավոր նիտոլյան Լեոնիդ Մանուսիին, որի մեջ մասնավորապես ստվում է («Հյուրիշեր», հունվարի 5). «Տարածային ամբողջակամության դասճանա-

չություններում և խուսափում է դրաների նույն ակնկալությունը: Ինչ Բուսնիայի և Լադնախանի հարցում: Մակայն, բոս բուրբական մամուլը քափանցող որոշեա ընտրելի իշխանությունները ծրագրում են առավել (նաև սենսական) օգուտ հաղել Չեչենիայի ճգնաժամից: Այդ մասին է վկայում նաև մեկնաբան Հադի Ուրունգիին մասնակի կրճատմանով բերվող հողավածը, որը սղյագրվել է «Հյուրիշեր» հունվարի 10-ի համարում:

ՄԱՐԻՆԱ ԲԱՏԱՆԱՄ.

Փակվիր սեզամ, փակվիր

—Տոնար Գողանեի ու կողմնակիցների նահանգը դեղի լեռները անխուսափելի է դառնում: Ամենայն հավանակամությամբ շեյխ Շամիլի թռուները կրկնելու են 1830-1859 թթ. նրա մղած հերոսական դաշտարը: Գողանում ուրվագծվում է դաշտարանական դաշտարանը:

Նման հետանկարն առնվում է Թուրքիայի Երևանին: Ռուվիեժու Կրեմլի հարձակման դրդադասճանաչողից մեկն էլ նախքան է. խոսքը ոչ թե արդեն զամառող չեչենական նախի, այլ Ադրբեյջանում արդյունահանվող նախք փոխադրող խողովակաւարի վրա հսկողություն սահմանելու մասին է: Մոսկվան բուրբական «Բաբու Զոնոսի» խողովակաւարի նախագծի դիմաց առաջ է հաւել նախք Սեա ծովով փոխադրելու տարբարը, որը միջազգային հանրությունը կարող է ընդունել միայն այն դեղում, երբ Կովկասը մուսուլմանների հսկողության տակ լինի:

Եթե անկեղծ լինեն, դե՛ս է խոստվանեն, որ Չեչենիայում հնարավոր դաշտարանական արձումը Թուրքիային նույնիսկ ձեռնու է ինչպես Իրազկան արձումը Թուրքիայում Մոսկվային: Ռուսաստանի հարավային սահմանների անկայունությունը կքարճացնի Թուրքիայի վարկը Արևմուտքում, և նա կարող է օգուտ հաղել կովկասյան ճգնաժամից: Գեշտարար շեյխ Շամիլի թռուները կռվում են նաև հանուն մեր Երկրի: «Փակվիր սեզամ, փակվիր»: Գե՛ս է երթարել, որ նախաժողովի ուսական տարբարը սրանից հետո դժվար թե կարողանա արեւ մեկին հրադուրել:

